नेपाल सरकार

सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय

सिंहदरबार, काठमाडौं

फोन { ४२००५०५ ४२००२९९ ४२००३०६

फ्याक्स नं.: ४२००३२२

पत्र संख्याः- ०८१/०८२

चलानी नं.:- १०८

मितिः -२०८१/५/१७

विषयः- बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८१ सम्बन्धमा ।

श्री नगरपालिका, सबै
श्री गाउँपालिका, सबै

मुलुकबाट कुपोषण अन्त्यको लागि गुणस्तरीय पोषण सेवाको उपलब्धता र पहुँचको सुनिश्चतता गर्दै मानव जीवनचक्रमा पोषणको अवस्था सुधार गर्ने लक्ष्य सहित कार्यान्वयनमा आएको बहुक्षेत्रीय पोषण योजना-तेस्रोले (२०८०/०८१-२०८७/०८८) लिएको लक्ष्य, उद्देश्य तथा अपेक्षित नतिजा हासिल गर्न सञ्चालन हुने बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा सहजीकरणको लागि मिति २०८१।०५।१२ को निर्णयानुसार (मा. मन्त्रिस्तरीय) स्वीकृत **बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८१** यसैसाथ संलग्न गरी पठाईएको निर्णयानुसार अनुरोध छ । स्वीकृत कार्यविधि अनुसार कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था हुन अनुरोध छ ।

५।१८
दीपेश कट्टेल
शाखा अधिकृत

बोधार्थः
श्री सूचना तथा प्रविधि शाखाः स्थानीय तहमा ईमेल तथा वेबसाईटमा अपलोड गरिदिनुहुन ।

बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८१

सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
सिँहदरबार, काठमाडौं
२०८१

बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८१

प्रस्तावनाः मुलुकबाट कुपोषण अन्त्यको लागि गुणस्तरीय पोषण सेवाको उपलब्धता र पहुँचको सुनिश्चतता गर्दै मानव जीवनचक्रमा पोषणको अवस्था सुधार गर्ने लक्ष्य सहित नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्बाट मिति २०८०/१०/१४ मा स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको बहुक्षेत्रीय पोषण योजना-तेस्रोले (२०८०/०८१-२०८७/०८८) लिएको लक्ष्य, उद्देश्य तथा अपेक्षित नतिजा हासिल गर्न सञ्चालन हुने बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्न विनियोजन ऐनको दफा ११ को उपदफा (२) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले यो कार्यविधि जारी गरेको छ ।

परिच्छेद १
प्रारम्भिक

१. सक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

१. यो कार्यविधिको नाम 'बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि २०८१' रहेको छ ।

२. यो कार्यविधि मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

२. परिभाषाः विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमाः

क. “कार्यक्रम” भन्नाले बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमलाई सम्झनु पर्छ ।

ख. "कार्यालय" भन्नाले गाउँ/नगर कार्यपालिकाको कार्यालय सम्झनुपर्छ ।

ग. "निर्देशक समिति" भन्नाले गाउँपालिका/नगरपालिका स्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशक समितिलाई बुझाउनेछ ।

घ. "मन्त्रालय" भन्नाले सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयलाई सम्झनु पर्छ ।

ङ. “योजना” भन्नाले बहुक्षेत्रीय पोषण योजना तेस्रोलाई सम्झनु पर्छ ।

च. “सचिवालय” भन्नाले गाउँपालिका स्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशक समितिको सचिवालय सम्झनु पर्छ ।

छ. "सभा" भन्नाले नेपालको संविधानको धारा २२२ बमोजिमको गाउँसभा र धारा २२३ बमोजिमको नगरसभालाई सम्झनु पर्छ।

ज. “सहजकर्ता” भन्नाले बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गतका पोषण सहजकर्तालाई सम्झनु पर्छ।

झ. "सहजीकरण समिति" भन्नाले वडा स्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा सहजीकरण समिति सम्झनु पर्छ।

ञ. “स्थानीय तह” भन्नाले गाउँपालिका तथा नगरपालिकालाई सम्झनु पर्छ।

३. उद्देश्य: यस कार्यविधिको उद्देश्य देहाय बमोजिम रहेका छन्;

क. नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारले सञ्चालन गर्ने बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि सहजीकरण गर्ने,

ख. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमसँग सम्बन्धित क्रियाकलापहरुको योजना तर्जुमा, संस्थागत व्यवस्थापन, कार्यान्वयन, लेखा तथा लेखापरीक्षण, अनुगमन, प्रतिवेदनका सम्बन्धमा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारलाई सहजीकरण गर्ने,

ग. गर्भवती र सुत्केरी महिला, दुई वर्षमुनिका बालबालिका र किशोरीहरुलाई आवश्यक पर्ने पोषणको सुनिश्चितताको लागि स्थानीय तहमा सहजीकरण गर्ने ।

४. कार्यक्षेत्रः बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गत सङ्घ, प्रदेश तथा स्थानीय तहमा सञ्चालन गरिने पोषण सुधारका विभिन्न कार्यहरु यस कार्यविधिको कार्यक्षेत्र रहनेछ ।

परिच्छेद २
कार्यक्रम कार्यान्वयन

५. एकीकृत कार्यक्रम स्वीकृत गर्नुपर्नेः बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम संचालन गर्ने स्थानीय तहले एकीकृत कार्यक्रमको स्वीकृति देहायबमोजिम गर्नुपर्नेछ ।

(१) कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने स्थानीय तहले नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने सशर्त अनुदान, स्थानीय तहको आफ्नो स्रोत तथा अन्य स्रोतबाट प्राप्त हुने

रकम समेत एकीकृत गरी निर्देशक समितिको सिफारिसमा बहुक्षेत्रीय पोषणसँग सम्वन्धित वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम सभाबाट स्वीकृत गर्नुपर्नेछ।

(२) स्थानीय तहले कार्यक्रममा दोहोरोपना हुन नदिन साझेदार संघसंस्था र सरोकारवाला निकायसँगको समन्वय र सहकार्यमा कार्यक्षेत्र एकीन गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।

(३) यस कार्यक्रम अन्तर्गतका वार्षिक क्रियाकलापहरूको छनौट र स्वीकृति यस कार्यविधिको अतिरिक्त स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ बमोजिम हुनेछ।

(४) विशेष कारणबस उपदफा (१) बमोजिम कार्यक्रम स्वीकृत हुन छुट भई निर्देशक समितिको सिफारिसमा गाउँ/नगर कार्यापालिकाबाट स्वीकृत गरी कार्यान्वयन भएको अवस्थामा लगत्तै बस्ने सभाबाट कार्यक्रमको अनिवार्य अनुमोदन गर्नुपर्नेछ।

(५) स्वीकृत एकीकृत कार्यक्रमको कार्यान्वयन कार्ययोजना अनुसूची १ बमोजिमको ढाँचामा तयार गरी सो को एक प्रति मन्त्रालयमा समेत पठाउनु पर्नेछ।

(६)**नियमित तथा लक्षित कार्यक्रम:** बहुक्षेत्रीय पोषण योजना तेस्रोले लिएको लक्ष्य हासिल गर्न स्थानीय तहमा नियमित र लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन हुनेछन् ।

(१) नियमित कार्यक्रम तर्फ तुलनात्मक रूपमा कुपोषणको समस्या न्यून रहेका तथा कुपोषणका नयाँ प्रवृत्तिहरू देखा परेका स्थानीय तहमा यस कार्यक्रम अन्तर्गत प्राप्त हुने सशर्त अनुदान, प्रदेशबाट प्राप्त हुने अनुदान र स्थानीय तहले आफ्नो स्रोतबाट विनियोजन गर्ने बजेटबाट सञ्चालन गरिने देहाय बमोजिम कार्यक्रम पर्दछन् ।

क) निर्देशक समितिको सचिवालय व्यवस्थापन, बैठक सञ्चालन, अनुगमन, अन्तरक्रिया तथा समीक्षा,

ख) सुनौलाहजार दिनका विपन्न महिलाको पोषण सुधारका लागि आयआर्जन अनुदान,

ग) पोषणमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धनको लागि अनुसूची २ बमोजिमका कार्यक्रम,

घ) योजनाले तोकेका अनुसूची ३ बमोजिमका पोषण संवेदनशील तथा पोषण विशेष कार्यक्रम,

ङ) पोषण सुधारको लागि सामाजिक व्यवहार परिवर्तन सम्बन्धी कार्यक्रम।

(२) लक्षित कार्यक्रम तर्फ तुलनात्मक रूपमा कुपोषणको समस्या बढी रहेका स्थानीय तहमा नियमित कार्यक्रमको अतिरिक्त पोषण लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन हुनेछ । यस अन्तर्गत कुपोषणको समस्या अधिक रहेका टोल, बस्ती तथा समूदायलाई लक्षित गरी व्यवहार परिवर्तन, सामाजिक परिचालन, सीप विकास तथा आयआर्जनका लागि स्थानीय तहको आवश्यकता र प्राथमिकताको आधारमा लक्षित समूह पोषण सुधार कार्यक्रम, पोषण नमूना टोल कार्यक्रम तथा विपन्न समूदाय पोषण सुधार कार्यक्रम लगायतका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न सकिनेछ।

(७)**नियमित कार्यक्रम कार्यान्वयन विधि:** स्वीकृत एकीकृत कार्यक्रमको कार्यान्वयन देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछः

(१) कार्यविधिको दफा ६ (१) (क) बमोजिम निर्देशक समितिको बैठक हरेक चौमासिकमा कम्तिमा एक पटक बस्नु पर्नेछ । उक्त बैठकले निर्देशक समितिको भूमिकालाई प्रभावकारी बनाउने तथा कार्यक्रमको तर्जुमा, सञ्चालन, अनुगमन, समिक्षा एवं समन्वय लगायतका विषयमा छलफल तथा निर्णय गर्नेछ ।

(२) कार्यविधिको दफा ६ (१)ख बमोजिमको कार्यक्रम कार्यान्वयन देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ ।

क. **लक्षित समुदाय र समूह पहिचानः** कार्यविधिको अनुसूची ४ बमोजिमको स्थानीय तहको पोषण प्रोफाईलको आधारमा पोषणको अवस्था सबैभन्दा कमजोर रहेका विपन्न समूदायका घरधुरी पहिचान गर्ने ।

ख. साबिकमा विभिन्न कार्यक्रम मार्फत उक्त घरधुरीहरू सम्मिलित समूह गठन भए नभएको एकिन गर्ने ।

ग. बुँदा 'ख' गठन भएको समूह मार्फत आय आर्जनको कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने सम्भावना भएमा उक्त समूहलाई आवश्यकता अनुसार पुनर्गठन गरी लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने,

घ. बुँदा नम्बर (ग) बमोजिम कार्यक्रम सञ्चालनको सम्भावना नभएको अवस्थामा लक्षित बस्तीभित्रका विपन्न घरधुरीका २५ जना सुनौला हजार दिनका महिला सदस्य रहने गरी नयाँ समूह गठन गरी परिचालन गर्ने,

ङ. एउटै बस्तीमा सुनौला हजार दिनका विपन्न महिलाको संख्या २५ जना भन्दा कम भएमा उपलब्ध भएसम्म नजिकका अन्य बस्तीबाट समेत मापदण्ड अनुसारका लाभग्राही छनौट गरी समूह गठन गर्नुपर्नेछ ।

च. समूहका सदस्यहरूलाई पोषण सम्बन्धी सचेतना, अभिमुखीकरण, आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरण र क्षमता विकासका साथै सामाजिक व्यवहार परिवर्तनका लागि घरभेट, अनुभव आदान प्रदान, अन्तर्क्रिया, अवलोकन लगायतका कार्यहरू गर्ने जिम्मेवारी पोषण सहजकर्ताको हुनेछ।

छ. **कार्ययोजना पेश गर्नेः** छनौट भएका लाभग्राहीको समूहले अनुसूची ६ बमोजिमको ढाँचामा समूहको आयआर्जन तथा पोषण सुधारको कार्ययोजना कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ । यस्तो कार्यायोजना तयार गर्न पोषण सहजकर्ताले सहयोग र सहजीकरण गर्नुपर्नेछ ।

ज. **सम्झौता गर्नेः** समूहबाट कार्ययोजना प्राप्त भएपछि कार्यालयले लाभग्राहीको समूहसँग अनुसूची ७ अनुसारका शर्तहरू समावेश गरी सम्झौता गर्नुपर्नेछ। सम्झौता गर्दा हरेक लाभग्राहीको छुट्टाछुट्टै कार्ययोजना समेत कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

झ. **अनुदान रकमः** कार्यालयले छनौट भएका लाभग्राहीलाई जनही रू. २५,०००।०० को दरले **पोषण सुधारका लागि आयआर्जन अनुदान** उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । प्राप्त बजेट सीमा भन्दा छनौट भएका लाभग्राहीको संख्या बढी भएमा स्थानीय तहले आफ्नो स्रोतबाट बजेट व्यवस्था गरी थप सदस्यलाई अनुदान उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

ञ. अनुदान रकम २५ जना भन्दा बढीलाई उपलब्ध गराउन पुग्नेगरी प्राप्त भएको अवस्थामा जनही रू.२५,०००।०० भन्दा कम नहुनेगरी लाभग्राहीको संख्या थप गर्न सकिनेछ ।

ट. **तालिम/अभिमुखीकरण प्रदान गर्नेः** स्थानीय तहले अनुदान प्राप्त गर्ने लाभाग्राहीको कार्ययोजना अनुसार निजहरूलाई अनुदानको उपयोग, पोषण

सुधार र व्यवसायिक सीप विकास तालिम/अभिमुखीकरण प्रदान गरी अनुदान रकम उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

ठ. **बैंक खातामा रकम उपलब्ध गराउनेः** अनुदान प्रदान गर्दा समूहको रोहबरमा सम्बन्धित व्यक्तिको बैंक खाता मार्फत रकम उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

ड. **लाभग्राहीको नगदी लागत सहभागिता बाध्यकारी नहुनेः** अनुदान प्रदान गर्दा लाभाग्राहीको नगद सहभागिता बाध्यकारी बनाउन पाईने छैन । तर, लाभग्राहीबाट श्रम तथा स्थानीय सामग्रीको व्यवस्थापन गरी लागत सहभागिताको सुनिश्चितता गराउन सकिनेछ ।

ढ. आयआर्जन अनुदान प्रदान गर्दा कन्टिन्जेन्सी वा सेवा शुल्क कट्टी गर्ने, वा कुनै संघ/संस्था मार्फत ऋणको रूपमा परिचालन गर्न/गराउन पाईने छैन।

ण. लाभाग्राहीले अनुदानको समुचित उपयोग गरेको सुनिश्चिता कार्यालयले गर्नुपर्नेछ ।

त. अनुदान रकम हाल सम्म अनुदान नपाएका लक्षित वर्गका महिला/ समूहलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(३) कार्यविधिको दफा ६ (१) ग को कार्यान्वयन गर्दा पोषणमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८० मा भएको व्यवस्था र यस कार्यविधिको अनुसूची ८ बमोजिम सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।

(४) कार्यविधिको दफा ६ (१) (घ) बमोजिम पोषण संवेदनशील कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा लाभग्राहीको संख्या कम्तिमा ९० प्रतिशत सुनौला हजार दिनका महिला, किशोर किशोरी तथा ५ वर्ष मुनिका बालबालिका लाभान्वित हुनेगरी गर्नुपर्नेछ । तर, निर्देशक समिति र सहजीकरण समितिको बैठकका सहभागीलाई लाभग्राहीको रूपमा गणना गर्न पाइने छैन ।

(८)**लक्षित कार्यक्रम कार्यान्वयन विधिः** लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ;

(१) मन्त्रालयले हरेक आर्थिक वर्षमा लक्षित कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि सशर्त अनुदान उपलब्ध गराएका स्थानीय तहमा लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बाहेकका स्थानीय तहले समेत स्थानीय आवश्यकता र श्रोत उपलब्धताको आधारमा लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्नेछन् ।

(३) **टोल, बस्ती र समूह छनौटः** पोषण प्रोफाइलको आधारमा निर्देशक समितिको सिफारिस बमोजिम स्थानीय तहले लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन हुने टोल /बस्तीलाई देहायका आधारमा प्राथमिकीकरण गरी अनुसूची ९ बमोजिम छनौट गर्नुपर्नेछ;

क. अति शीघ्र कुपोषण (Severe Acute Malnutrition-SAM) र अति शीघ्र कडा कुपोषण (Moderate Acute Malnutrition-MAM) भएका बालबालिकाको संख्या सबैभन्दा बढी रहेको,

ख. गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाको संख्या सबैभन्दा बढी रहेको,

ग. आर्थिक रूपमा विपन्न समूदायको बाहुल्यता रहेको,

घ. सामाजिक रूपमा पछाडि परेको वर्ग समूदायको बाहुल्यता रहेको,

ङ. भौगोलिक विकटता भएको,

च. खाद्य सङ्कट तथा जोखिम बढी भएको,

(४) उपदफा (३) बमोजिमको छनौट भएका टोल बस्तीहरूमा लक्षित समूह पोषण सुधार, पोषण नमूना टोल तथा विपन्न समूदाय पोषण सुधार लगायतका कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्नेछ।

(५) स्थानीय तहले उपदफा (४) बमोजिमका कार्यक्रमका लाभग्राहीको छनौट सहजीकरण समितिको सिफारिस समेतका आधारमा गर्नुपर्नेछ ।

(६) कार्यक्रमबाट लाभान्वित हुने समूहले पोषण सहजकर्ता र विषयगत शाखाको समन्वय र सहजीकरणमा अनुसूची १० बमोजिम पोषण सुधार कार्ययोजना तयार गरी कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

(७) लक्षित समूहले पेश गरेको कार्ययोजना कार्यालयले स्वीकृत गरी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउनेछ ।

(८) स्थानीय तहले अनुदान प्रदान गरेका र कार्यक्रमबाट लाभान्वित हुने घरपरिवारको विवरण कार्यालयले अनुसूची ११ बमोजिम आधार तथ्याङ्क लिई राख्नुपर्नेछ।

परिच्छेद ३

बजेट तथा वित्तीय स्रोत व्यवस्थापन

(९) **बजेट तथा वित्तीय स्रोत परिचालनः** स्थानीय तहमा सञ्चालन हुने कार्यक्रमका लागि बजेट तथा वित्तीय स्रोत परिचालन देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(१) नेपाल सरकारबाट स्वीकृत वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमको अधिनमा रही यस कार्यविधि बमोजिम कार्यक्रम सञ्चालन गर्न नेपाल सरकारले स्थानीय तहलाई सशर्त अनुदान उपलब्ध गराउनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्थानीय तहलाई उपलब्ध गराउने अनुदान नियमित कार्यक्रम र लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन हुने गाउँपालिका वा नगरपालिका अनुसार छुट्टाछुट्टै हुन सक्नेछ ।

(३) मन्त्रालयले निश्चित शर्त र सीमा निर्धारण गरी देहायका सबै वा केही आधारमा सशर्त अनुदान उपलब्ध गराउनेछ;

क. कार्यक्रमको प्रकृति (नियमित वा लक्षित कार्यक्रम),

ख. जनसंख्या,

ग. भूगोल,

घ. पोषणको अवस्था,

ङ. अति पिछडिएको तथा लोपोन्मुख समूदायको बाहुल्यता,

च. मानव विकास सूचकाङ्क ।

(४) स्थानीय तहले आन्तरिक स्रोत, नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त समानीकरण अनुदान, विशेष अनुदानका साथै निजी, गैर सरकारी क्षेत्र, सहकारी तथा समुदायसँगको साझेदारीमा पोषण सुधारको लागि कार्यक्रम सञ्चालन गर्न स्रोत व्यवस्थापन गर्न सक्नेछन् ।

(१०) **स्थानीय तहले लागत साझेदारी गर्नुपर्नेः** स्थानीय तहले देहाय बमोजिम स्रोत व्यवस्थापन गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ;

(१) स्थानीय तहले आफ्नो स्रोतबाट समेत आवश्यकतानुसार बजेट विनियोजन गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ ।

(२)लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने स्थानीय तहले कार्यक्रमको लागि नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदान र स्थानीय तहको आवश्यकताको आधारमा निश्चित रकम विनियोजन गर्नुपर्नेछ ।

(११) **बजेट खर्च सम्बन्धी व्यवस्थाः** स्वीकृत बजेटबाट कार्य्रक्रम कार्यान्वयन गर्दा कार्यक्रमको लागत अनुमान, खर्च, खर्चको लेखाङ्कन गर्दा प्रचलित कानूनका अलावा देहायका मार्गदर्शनका आधारमा गर्नुपर्नेछ ।

(१) कार्यक्रमको कोष प्रवाह तथा वित्तीय व्यवस्थापन नेपाल सरकारको विद्यमान आर्थिक ऐन, नियम एवम् सम्बन्धित प्रदेश र स्थानीय तहको आर्थिक कार्यप्रणाली अनुसार हुनेछ।

(२) कार्यक्रमको लागत अनुमान तयार गर्दा स्थानीय दररेटलाई आधार मान्नु पर्नेछ।

(३) कार्यक्रमको बजेट तोकिएको बाहेक अन्यत्र खर्च गर्न वा रकमान्तर गर्न पाइनेछैन।

(४) नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको नियमित कार्यक्रममा दोहोरो पर्नेगरी बजेट विनियोजन गर्न पाइनेछैन। तर, स्रोत नपुग भएको खण्डमा साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न बाधा पर्ने छैन।

(५) कार्यक्रमको बजेट गैर सरकारी संस्था, कम्पनी वा फर्म मार्फत खर्च गर्न पाइनेछैन ।

(६) कार्यक्रमको बजेटबाट पोषण सहजकर्ताको पारिश्रमिक, सुविधा र निर्देशक समितिको बैठक सञ्चालन बाहेक अन्य कुनै पनि प्रकारका प्रशासनिक कार्यमा खर्च गर्न पाईनेछैन।

(७) नेपाल सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदान चालु आ.व. भित्र खर्च हुन नसकेमा वा निश्चित रकम खर्च भई केहि रकम कोषमा बाँकि रहेमा नियमानुसार सङ्घीय संचित कोषमा दाखिला गर्नुपर्नेछ ।

(१२) **खर्चको लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदनः** कार्यक्रमको खर्चको लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन प्रचलित कानून तथा नेपाल सरकारले तोकेको ढाँचामा गर्नुपर्नेछ ।

(१३) **वित्तीय अनुशासन र पारदर्शिताः** कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा देहाय बमोजिम वित्तीय अनुशासन र पारदर्शिता कायम हुने गरी गर्नुपर्नेछ;

(१) स्थानीय तहले प्रचलित कानून बमोजिम सार्वजनिक सुनुवाई तथा सार्वजनिक परिक्षण गर्दा यस कार्यक्रमको विभिन्न विषयलाई समेत समावेश गर्नुपर्नेछ ।

(२) कार्यक्रमको वित्तिय कारोबारको आन्तरिक लेखापरीक्षण कार्यालयले आफ्नै संयन्त्रबाट र अन्तिम लेखापरीक्षण महालेखा परीक्षकको कार्यालयबाट गराउनुपर्नेछ।

(३) तोकिएको समयमा लेखापरीक्षण गर्ने/गराउने जिम्मेवारी कार्यालयको हुनेछ ।

परिच्छेद ४
मानव संसाधन परिचालन सम्बन्धी व्यवस्था

(१४) प्रदेश सहजकर्ता सम्बन्धी व्यवस्थाः

(१) प्रदेश सरकारको नीति /योजना आयोगले कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि सहजीकरण गर्न निश्चित मापदण्डका आधारमा एक वा एक भन्दा बढी स्थानीय तहको कार्यक्षेत्र तोकी करार सेवा मार्फत प्रदेश सहजकर्तालाई काममा खटाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका प्रदेश पोषण सहजकर्ताको योग्यता देहाय बमोजिम हुनेछ।

क. मान्यताप्राप्त शिक्षण संस्थाबाट जनस्वास्थ्य, पोषण, खाद्य प्रविधि, कृषि तथा पशुविज्ञान विषयमा स्नातक उपाधि हासिल गरेको,

ख. २१ वर्ष पुरा भई ४५ वर्ष ननाघेको नेपाली नागरिक।

(३) उपदफा (२) (क) बमोजिम प्रदेश पोषण सहजकर्ताको छनौट, करारनामा तथा परिचालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

(४) प्रदेश पोषण सहजकर्ताको पारिश्रमिक तथा अन्य सेवा सुविधा प्रचलित कानून बमोजिम नेपाल सरकारको राजपत्राङ्कित तृतीय श्रेणीको कर्मचारी सरह हुनेछ ।

(१५) पोषण सहजकर्ता सम्बन्धी व्यवस्थाः (१) स्थानीय तहले कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्न देहायको योग्यता भएको एक जना पोषण सहजकर्ता नियुक्त गरी कामकाजमा लगाउने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

क. मान्यताप्राप्त शिक्षण संस्थाबाट बाह्र कक्षा (१०+२) वा सो सरह उत्तिर्ण भएको,

ख. कम्तीमा १८ वर्ष पुरा भई ४५ वर्ष ननाघेको,

ग. सम्बन्धित स्थानीय तहमा स्थायी बसोबास भएको,

घ. प्रचलित कानूनले अयोग्य नठहऱ्याएको ।

(२) पोषण सहजकर्ता छनौट गर्दा सामाजिक परिचालनको क्षेत्रमा अनुभव हासिल गरेको, सम्बन्धित स्थानीय तहको विवाहित महिला एवं आर्थिक-सामाजिक रुपमा पछाडि परेको वर्गको उम्मेदवारलाई प्राथिमकता दिनु पर्नेछ।

(३) पोषण सहजकर्ता छनौट गर्दा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको संयोजकत्वमा निजले तोकेका अन्य २ जना कर्मचारी रहेको छनौट समिति गठन गरी कम्तिमा १५ दिनको सूचना प्रकाशित गरी खुला प्रतिस्पर्धाबाट छनौट गर्नुपर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम छनौट समितिले सिफारिस गरेको उम्मेदवारलाई कार्यालयले करार नियुक्ति गरी कामकाजमा लगाउनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (३) बमोजिम पोषण सहजकर्ता छनौट सम्बन्धी अन्य विषय प्रचलित कानून तथा स्थानीय तहमा भएका व्यवस्था बमोजिम हुनेछ ।

(६) पोषण सहजकर्ताले पोषण सम्पर्क शाखा /विन्दु /सचिवालयको मातहतमा रही कार्य गर्नु पर्नेछ। निजले पोषण सम्बन्धी कार्य र सचिवालयको व्यवस्थापनको लागि कार्यपालिकाको कार्यालय र लक्षित समूदायको पोषण प्रवर्द्धनमा परामर्श तथा सहजीकरणको लागि समूदायस्तर (फिल्ड) मा खटिने गरी कार्यक्षेत्र तोक्नु पर्नेछ।

(७) पोषण सहजकर्ताको कार्यसम्पादनको सुपरिवेक्षण तथा मुल्याङ्कन अनुसूची १२ बमोजिमको कार्यविवरणका आधारमा कार्यालयले गर्नुपर्नेछ ।

(८) यस दफा बमोजिम पोषण सहजकर्ता नियुक्ति गर्दा हाल कार्यरत पोषण सहजकर्ताको कार्यसम्पादन मुल्याङ्कन गरी सन्तोसजनक कार्यसम्पादन गर्ने पोषण सहजकर्तालाई निरन्तरता दिनुपर्नेछ ।

(९) सशर्त अनुदानबाट प्राप्त हुने पोषण सहजकर्ताको पारिश्रमिक तथा अन्य सुविधा प्रचलित कानून बमोजिम स्थानीय तहको कम्तिमा सहायक चतुर्थ तहको कर्मचारी सरह हुनेछ। सशर्त अनुदानबाट सम्बन्धित शिर्षकमा प्राप्त हुने रकममा अपुग हुने रकम सम्बन्धित स्थानीय तहबाट थप गरी सहजकर्ताको पारिश्रमिक उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

(१०) पोषण सहजर्कताको सुविधा स्थानीय तहले अन्य श्रोतबाट व्यवस्थापन गरेको हकमा उक्त शिर्षकमा उपलब्ध रकम कार्यक्रममा खर्च गर्न बाधा पर्ने छैन।

(१६) गाउँपालिका/नगरपालिका स्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा सचिवालयः सचिवालय व्यवस्थापन सम्बन्धमा देहायबमोजिम हुनेछ;

(१) स्थानीय तहले योजनाले तोकेका विषयगत क्षेत्रमध्येबाट उपयुक्त विभाग / महाशाखा /शाखा /इकाइलाई निर्देशक समितिको सचिवालय तोक्नु पर्नेछ ।

(२) दफा (१) बमोजिम तोकिएको विभाग / महाशाखा /शाखा /इकाइले कार्यक्रमसँग सम्बन्धित क्रियाकलापको व्यवस्थापन, सहजीकरण, सम्पर्क एवम् समन्वयका लागि सम्पर्क विन्दुको कार्य गर्नुपर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको सम्पर्क विन्दुको काम, कर्तव्य र जिम्मेवारी देहाय बमोजिम हुनेछ ।

क. स्थानीय तहको पोषण तथा खाद्य सुरक्षा सचिवालयको व्यवस्थापन गर्ने,

ख. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको योजना तर्जुमा, बजेट व्यवस्थापन, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा प्रतिवेदन गर्ने कार्यमा समन्वय र सहजीकरण गर्ने,

ग. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि विषयगत शाखा र पोषणको क्षेत्रमा काम गर्ने संघ-संस्थासँग समन्वय गर्ने,

घ. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित निकायमा पठाउने,

ङ. गाउँपालिका/नगरपालिकाले तोके बमोजिमका पोषणसँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू गर्ने ।

(१७) **अनुगमन र प्रतिवेदनः** कार्यक्रम कार्यान्वयनको अनुगमन तथा प्रतिवेदन समबन्धमा देहायबमोजिम गर्नुपर्नेछ;

(१) कार्यक्रम कार्यान्वयनको अनुगमन स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४, तथा अन्य प्रचलित कानून बमोजिम स्थानीय तहबाट हुनेछ । यस कार्यक्रम अन्तर्गतका क्रियाकलापहरूको अनुगमन निर्देशक समितिले समेत गर्न सक्नेछ ।

(२) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकारका सम्बन्धित निकाय र सम्बन्धित विकास साझेदार निकायबाट समेत कार्यक्रमको छुट्टाछुट्टै एकिकृत रुपमा अनुगमन गर्न सकिनेछ ।

(३) लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन हुने समुदायका लाभग्राही समूहका सदस्यहरूमध्ये बाट कम्तिमा ५ जना सदस्य रहनेगरी समूदाय स्तरीय अनुगमन समिति गठन गर्नुपर्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको समितिले लाभान्वित समूहका सदस्यहरूले प्राप्त गरेको अनुदानबाट सञ्चालित आयआर्जन र पोषण सुधारका क्रियाकलापको अनुगमन गरी अनुसूची १३ बमोजिमको प्रतिवेदन त्रैमासिक रूपमा कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ।

परिच्छेद ५
विविध

(१८) **मन्त्रालयको जिम्मेवारीः** मन्त्रालयको जिम्मेवारी देहायबमोजिम हुनेछ ।

(१) कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि स्थानीय तहसँग समन्वय, सहजीकरण, क्षमता विकास, कार्यक्रमको अनुगमन र प्रतिवेदन गर्ने,

(२) कार्यक्रम कार्यान्वयनको सन्दर्भमा विषयगत मन्त्रालय, विकास साझेदार र अन्य सरोकारवाला निकायसँग समन्वय गर्ने,

(३) कार्यक्रमको प्राविधिक सहायता परिचालनका लागि साझेदार संस्थासँग सम्पर्क र समन्वय गर्ने ।

(१९) **प्रदेश नीति तथा योजना आयोगको भूमिकाः** (१) यस कार्यविधि बमोजिम कार्यक्रम कार्यान्वयनमा प्रदेश नीति तथा योजना आयोगको भूमिका देहायबमोजिम हुनेछ;

क. प्रदेशस्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा सचिवालयको व्यवस्थापन गर्ने,

ख. स्थानीय तहमा बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको कार्यान्वयनको सहजीकरण गर्ने,

ग. स्थानीय तहको क्षमता विकास गर्ने,

घ. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको अनुगमन तथा प्रदेशस्तरीय वार्षिक प्रगति समीक्षा गर्ने।

(२०) **जिल्ला समन्वय समितिको भूमिकाः** यस कार्यविधि बमोजिम कार्यक्रम कार्यान्वयनमा जिल्ला समन्वय समितिको भूमिका देहाय बमोजिम हुनेछ;

क. कार्यक्रमको जिल्ला स्तरीय आवधिक प्रगति समीक्षा गर्ने,

ख. कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि गाउँपालिका वा नगरपालिकासँग समन्वय, सहजीकरण, अनुगमन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने,

ग. कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, जिल्ला स्थित कार्यालय र स्थानीय तह बिच समन्वय गर्ने ।

(२१) **प्राविधिक सहायता लिन सकिनेः** कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि पोषणको क्षेत्रमा काम गर्ने स्थानीय संघ-संस्थासँग स्थानीय तहले आवश्यक प्राविधिक सहायता लिन सक्नेछन् ।

(२२) **प्रचलित कानूनको पालनाः** यस कार्यविधिमा उल्लेख भएका विषयको हकमा यसै कार्यविधि बमोजिम र अन्य विषय प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछन् ।

(२३) **बाधा अड्काउ फुकाउनेः** यस कार्यविधिको कार्यान्वयनको क्रममा कुनै बाधा अड्चन आइपरेमा मन्त्रालयले बाधा अड्काउ फुकाउन सक्नेछ ।

अनुसुची १

कार्यविधिको दफा ५ (५) सँग सम्बन्धित बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको एकीकृत कार्यक्रमको ढाँचा

आ.व.:

(१) **परिचयः**

(२) आ.व. २०...... को लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन हुने टोल /बस्तीको विवरण

क. सुनौलाहजार दिनका विपन्न महिलाको पोषण सुधारका लागि आयआर्जन अनुदान

क्र.सं.	टोल /बस्ती	वडा नं.	लाभान्वित घरधुरीको अनुमानित संख्या
१			
२			
...			

ख. लक्षित समूह पोषण सुधार कार्यक्रम, पोषण नमूना टोल कार्यक्रम तथा विपन्न समूदाय पोषण सुधार कार्यक्रमको विवरण

क्र.सं.	टोल /बस्ती	वडा नं	लाभान्वित घरधुरीको अनुमानित संख्या
१			
२			
...			

(३) आ.व २०८.../..... को बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको बजेट

विवरण	संकेत /कोड	रकम (रु. हजारमा)
१. गाउँ/नगरपालिकाको कुल बजेट (वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम पुस्तिकाबाट राख्ने)		
२. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको लागि विनियोजित बजेट		
२.१ नेपाल सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदान	(क)	
२.२ प्रदेश सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदान	(ख)	
२.३ गाउँ/नगरपालिकाबाट विनियोजित (समानीकरण अनुदान तथा आन्तरीक स्रोतवाट भएको विनियोजन)	(ग)	
२.४ अन्य स्रोतबाट (गै.स.स./अ.गै.स.स.)	(घ)	
जम्मा	(क+ख+ग+घ)	

(४)बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गत कार्यान्वयन हुने कार्यविधिको दफा ६ र दफा ७ अनुसारका क्रियाकलाप

क.सं.	विषयगत क्षेत्र	क्रियाकलाप	संख्या	कुल विनियोजित बजेट	विनियोजित बजेट (रू. हजारमा) (श्रोत अनुसार)				वडा र बस्ती	*लाभान्वित समूह (जस्तैः दलित जनजाति, लोपोन्मुख वर्ग समेत खुलाइ उल्लेख गर्ने)	अनुमानित लाभान्वित घरधुरी सङ्ख्या	कार्यान्वयन गरिने समयावधि
					नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	स्थानीय तह	अन्य (गै.स.स.आदि)				
१	स्वास्थ्य	१.										
		२.										
		...										
२	शिक्षा	१.										
		२.										
		...										
३	महिला तथा बालबालिका	१.										
		२.										
		...										
४	खानेपानी तथा सरसफाई	१.										
		२.										
		...										
५	कृषि	१.										
		२.										
		...										
६	पशुपन्छी	१.										
		२.										
		...										
७	शासकीय प्रवन्ध	१.										
		...										
	जम्मा											

६. **पोषणसम्बन्धी अन्य कार्यक्रम**

(बुँदा नं. ५ मा समावेश भएका क्रियाकलाप बाहेक सुनौला हजार दिनका महिला तथा ५ वर्ष मुनिका बालबालिका, किशोरीहरूको पोषण सुधारका लागि कार्यान्वयन गर्ने विभिन्न नियमित कार्यक्रम (जस्तै विद्यालय दिवा खाजा कार्यक्रम, बाल पोषण अनुदान, वृद्धि अनुगमन तथा प्रबर्द्धन कार्यक्रम, भिटामिन ए कार्यक्रमको विवरण)

क.सं.	विषयगत क्षेत्र	क्रियाकलाप	क्रियाकलापको संख्या	बजेट श्रोत (नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह खुलाउने)	लाभान्वित वर्ग (५ वर्ष मुनिका बालबालिका, किशोरीको संख्या खुलाउने)	अनुमानित लाभान्वित सख्या

७. **गैर सरकारी संस्थाबाट परिचालन हुने पोषणसम्बन्धी कार्यक्रम**

सि.न.	विकास साझेदार	कार्यक्रमको नाम	मुख्य मुख्य क्रियाकलाप	कार्यान्वयन हुने वडा	चालु आ.व.को बजेट	अनुमानित लाभान्वित संख्या

८. **अनुगमन योजना**

अनुगमन गर्ने निकाय /संयन्त्र	अनुगमन गर्ने क्षेत्र र उद्देश्य	अनुगमनको समयावधि (दिन /पटक)	अनुगमन विधि
जिससबाट हुने अनुगमन			
प्रमुख /अध्यक्षको नेतृत्वमा हुने अनुगमन			
उपाध्यक्ष।उपप्रमुखको नेतृत्वमा हुने अनुगमन			
प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत वा शाखाबाट हुने नियमित अनुगमन			
लाभान्वित समूहबाट गठन भएको अनुगमन समितिले गर्ने अनुगमन			

७. प्रदिवेदन कार्ययोजना

- प्रतिवेदन तयार गर्दा कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको वडा /वस्तीको नाम, विनियोजित बजेट र खर्च भएको रकम, लाभान्वितको संख्या, कार्यान्वयन अवधि र मुख्य उपलब्धी समेत स्पष्ट खुलाई क्रियाकलापगत प्रतिवेदन गर्नुपर्नेछ ।
- अनुगमन प्रतिवेदन गर्दा अनुगमनको उद्देश्य, अनुगमन गरिएको स्थान, क्रियाकलापको साथै अनुगमनको क्रममा देखिएका विषय तथ सुझाव स्पष्ट उल्लेख गर्ने ।

प्रतिवेदनको प्रकार	समायावधि	तयार गर्ने	पेश गर्नुपर्ने निकाय	कैफियत
मासिक प्रतिवेदन	महिना समाप्त भएको १ हप्ता भित्र	सहजकर्ता	शाखा प्रमुख समक्ष	
त्रैमासिक प्रतिवेदन	त्रैमासिक समाप्त भएको १५ दिन भित्र	सहजकर्ता र सम्पर्क विन्दु तोकिएका शाखाको प्रमुख	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष	
वार्षिक प्रतिवेदन	आ.व.समाप्त भएको ३० दिन भित्र	सहजकर्ता, समबन्धित शाखा प्रमुख, सम्पर्क विन्दु तोकिएका शाखाको प्रमुख	प्रमुख /अध्यक्ष, प्र.प्र.अ. समक्ष	स्वीकृत प्रतिवेदन जिसस, प्रदेश र मन्त्रालयमा समेत पठाउने
खर्चको विवरण	आवधिक रुपमा माग भए अनुसार	आर्थिक प्रशासन शाखा प्रमुख	प्र.प्र.अ. समक्ष	वार्षिक प्रतिवेदन मन्त्रालय पठाउनु पर्ने
अनुगमन प्रतिवेदन	अनुगमन भएको ७ दिन भित्र	अनुगमनकर्ता /समिति	कार्यालयमा पेश गर्ने	
अनलाईन प्रतिवेदनहरु (WBRS)	नियमित रुपमा क्रियाकलाप सम्पन्न भएको १ हप्ता भित्र	सहजकर्ता	प्रणालीमा प्रविष्ट गर्नुपर्ने	

अनुसूची २

कार्यविधिको दफा ६ (१) ग) सँग सम्बन्धित पोषणमैत्री स्थानीय शासन प्रबर्द्धन अन्तर्गतका कार्यक्रम /क्रियाकलापको सूची

सि.न.	विवरण	कार्यक्रम
१	कार्यविधिको दफा ६ (१) ग (२) बमोजिम	• लक्षित समूह पोषण सुधार कार्यक्रम, पोषण नमूना टोल कार्यक्रम तथा विपन्न समूदाय पोषण सुधार कार्यक्रम
२	सि.नं १ बाहेकका अन्य कार्यक्रम	• पोषणमैत्री स्थानीय शासनको सूचक हासिलको लागि क्षमता विकास (स्थानीय तह जनप्रतिनिधि तथा विषयगत क्षेत्रका कर्मचारीहरूलाई तालिम, बालविकास केन्द्रका सहजकर्तालाइ पोषण सम्बन्धी तालिम, महिला समूहका सदस्य, महिला स्वयंसेविका, टोल विकास समितिका पदाधिकारीहरूलाई तालिम) कार्यक्रम • योजनाले तोकेका पोषण संवेदनशील तथा पोषण विशेष कार्यक्रमहरू

अनुसूची ३

कार्यविधिको दफा ६ (१) घ) सँग सम्बन्धित योजनाले तोकेका पोषण संवेदनशील तथा पोषण विशेष कार्यक्रमहरू

कार्यक्रमकहरू
• मातृ, शिशु तथा बाल्यकालीन पोषण तथा खानपानको अभ्यास सुदृढ गर्ने । • शिशु जन्मेको १ घण्टाभित्र स्तनपान, ६ महिना उमेरसम्म पूर्ण स्तनपान र २ वर्षसम्म विस्तारित स्तनपानको (Extended Breastfeeding) बारेमा परामर्श सेवा सुदृढ गर्ने। • उमेरअनुसारको उपयुक्त पूरक खाना खुवाउने अभ्यासको प्रवर्द्धन गर्ने। • सुक्ष्म पौष्टिक तत्त्वको कमीलाई न्यूनीकरण गर्न पौष्टिक तत्त्व स्तरोन्नति गरिएको खाद्य पदार्थ (फर्टिफाइड फुड) को प्रवर्द्धन गर्ने। • बालबालिका, किशोर-किशोरी, गर्भवती र सुत्केरी महिला लक्षित सूक्ष्म पोषक तत्त्व सप्लिमेन्टेसनको कार्यक्रमलाई सुदृढ गर्ने। • आमाको दुधलाई प्रतिस्थापन गर्ने वस्तु (विक्री वितरण नियन्त्रण) ऐन, २०४९ सम्बन्धी अभिमुखीकरण गर्ने, • गुणस्तरीय सुरक्षित मातृत्व सेवा (गर्भ हेरचाह, संस्थागत सुत्केरी, सुत्केरीपछिको हेरचाह, नवजात शिशुको हेरचाह) गर्ने • बालबालिका, किशोर-किशोरी, महिला, वृद्ध-वृद्धा र विशेष आवश्यकता भएका व्यक्तिको पहुँच सुनिश्चित गर्न गुणस्तरीय पोषण सेवा विस्तार गर्ने। • पोषणसम्बन्धी स्वस्थ बानी व्यवहारको प्रवर्द्धन र शारीरिक व्यायाम समेत समावेश गरी विद्यालय स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रमको सुदृढीकरण गर्ने। • समुदाय स्तरमा ०-५९ महिनाका बालबालिकाको पोषण अवस्था लेखाजोखा, द्रुत स्क्रिनिङ र परामर्श सेवालगायतका कार्यक्रम सुदृढ गर्ने। • झाडापखाला र स्वासप्रस्वास सम्बन्धी संक्रमण रोकथामको लागि लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने • वृद्धि अनुगमन र प्रवर्द्धन कार्यक्रमलाई सुदृढ गर्ने।
• स्थानीय स्तरमा उपलब्ध हुने पोषणयुक्त खानाको प्रवर्द्धन गर्ने। • उत्पादन, भण्डारण तथा उपभोगका विभिन्न चरणमा हुने खाद्यवस्तु ह्रासलाई कम गर्न कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, • घरायसी स्तरमा खाद्यान्न, फलफूल, तरकारी, मत्स्य तथा पशुपन्छीसहितको एकीकृत खाद्य उत्पादन प्रणाली (करेशाबारी) प्रवर्द्धन गर्ने। • स्थानीय खाद्यवस्तु उत्पादनलाई प्रवर्द्धन गरी विद्यालय दिवा खाजा कार्यक्रमसँग आबद्ध गर्ने। • कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रमा लक्षित वर्गको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने। • प्राङ्गारिक खेती र रैथानीबाली प्रबर्द्धन गर्ने
• घरपरिवार तथा संस्था (विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था आदि) मा व्यवस्थितरूपमा सुरक्षित खानेपानी तथा सरसफाइ सुविधाको उपलब्धता सुनिश्चित गर्ने, • सार्वजनिक निकाय तथा सङ्घसंस्थामा हात धुने स्थानको (Handwashing Station) सङ्ख्या बढाउने। • संवेदनशील समयमा हात धुने अभ्यासको प्रवर्द्धन गर्ने। • महिनावारी स्वच्छतासम्बन्धी अभ्यासको प्रवर्द्धन गर्ने।

कार्यक्रमकहरू
• महिलाको लागि आय-आर्जन र उद्यमशीलता विकास गर्ने क्रियाकलाप विस्तार गर्ने। • लैङ्गिक हिंसा, बालविवाह, छाउपडीलगायतका हानिकारक सामाजिक अभ्यास रोकथामका लागि सामाजिक व्यवहार परिवर्तनका कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने।
• सामाजिक सुरक्षा र बालसंरक्षणका कार्यक्रमलाई पोषणसँग आबद्ध गर्ने ।
• कार्यक्रम कार्यान्वयन, योजना तर्जुमा, अनुगमन र समीक्षा गर्नको लागि पोषणसम्बन्धी शासकीय संरचनाको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्ने। • एकीकृत एवम् एकद्वार पद्धतिको कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्न विकास साझेदार, सरोकारवाला निकाय तथा निजी क्षेत्रसँगको समन्वय, सहकार्य र साझेदारीलाई सुदृढ गर्ने।
• स्थानीय तहमा सेवा प्रदायकको क्षमता विकास गर्ने । • पोषण स्रोत व्यक्तिको क्षमता विकास गरी परिचालन गर्ने।
• समुदाय, विद्यालयका बालबालिका, अभिभावक र स्वास्थ्यकर्मीमा संवेदनशील समयमा हात धुने बारेमा सचेतना अभिवृद्धि गर्ने। • समुदाय र विद्यालयका बालबालिकामा महिनावारी स्वच्छता व्यवस्थापनको बारेमा सचेतना अभिवृद्धि गर्ने। • समुदाय स्तरमा स्वच्छ तथा सुरक्षित खाना प्रवर्द्धन गर्न सचेतना अभिवृद्धि गर्ने। • विद्यालय दिवा खाजालगायत सार्वजनिक कार्यक्रममा स्थानीय स्तरमा उत्पादित खाद्यवस्तुको उपभोग प्रवर्द्धन गर्ने।
• बालविवाह, छाउपडी (Menstrual Seclusion), गर्भवती तथा सुत्केरीको बेला निश्चित खानाको बर्जितीकरण (Food Taboos) लगायतका गलत सामाजिक मान्यता र अभ्यासको रोकथामका लागि सामाजिक व्यवहार परिवर्तनका सामग्रीको प्रयोगमार्फत सचेतना अभिवृद्धि गर्ने। • पोषण तथा महिला सशक्तीकरणका निश्चित क्रियाकलापमा पुरूषको सहभागिता सुनिश्चित गर्न सामाजिक व्यवहार परिवर्तनका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने। • सुनौला हजार दिनका महिलालाई लक्षित गरी स्वास्थ्य तथा पोषणसम्बन्धी आनीबानी सुधारको लागि अन्तरपुस्ता संवाद कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने। • अनौपचारिक शिक्षामा पोषण तथा व्यक्तिगत महिनावारी स्वच्छताका क्रियाकलाप समावेश गर्ने। • स्थानीय तहमा कार्यक्रम कार्यान्वयन, योजना तर्जुमा, अनुगमन र समीक्षा गर्नको लागि पोषणसम्बन्धी शासकीय संरचनाको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने • हाम्रो स्वास्थ्य, खानपान तथा स्वच्छतासम्बन्धी असल व्यवहार अवलम्बनको लागि परिवेश तथा स्थान विशेष सामाजिक व्यवहार परिवर्तनसम्बन्धी सामग्रीको उपयोग गर्दै पोषण सचेतना अभिवृद्धि गर्ने, • पोषणमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धन गर्ने नोटः यी कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्दा अपाङ्गता भएका ५ वर्ष मुनिका बालबालिका, किशोरकिशोरी तथा सुनौलो १००० दिनका महिलालाई समेत प्राथमिकतामा राखी सहभागि गराउने।

अनुसूची ४

दफा १३ को उपदफा (१) (क) सँग सम्बन्धित गाउँपालिका /नगरपालिकाको पोषण पार्श्वचित्रको ढाँचा

१. गाउँपालिका /नगरपालिकाको पोषण पार्श्वचित्र, २०... अद्यावधिक मितिः २०८...

२. स्थानीय तहको संक्षिप्त परिचय

क. परिचय (नामाकरण, स्थापना भएको वर्ष, स्थानीय तहको कूल क्षेत्रफल, आदि)

ख. वडा छुट्टिने गरीको नक्सा

ग. भौगोलिक अवस्थिति (अक्षांश, देशान्तर, सिमानामा रहेका स्थानीय तह आदि)

घ. वडाहरूको क्षेत्रफल र मुख्य मुख्य बस्तीको विवरण

क.सं.	वडा नं.	क्षेत्रफल (व. कि. मी.)	मुख्य बस्तीहरू
जम्मा			

३. जनसाङ्ख्यिक विवरण (वडा, उमेर अनुसारको विवरण)

३.१ कूल जनसंख्या, ५ वर्ष मुनिका बालबालिका र प्रजनन उमेरका महिलाको संख्या (राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ बमोजिम)

क.सं.	वडा नं. /नाम	५ वर्ष मुनिका बालबालिका		१५ देखि ४९ वर्षका महिला	जनसङ्ख्या		
		बालक	बालिका		पुरुष	महिला	जम्मा
जम्मा							

३.२ वडा अनुसार उमेरगत जनसाङ्ख्यिक विवरण (एकीकृत स्वास्थ्य सूचना व्यवस्थापन प्रणाली बमोजिम)

वडा	जिवितै जन्मने शिशुको अनुमा	१ वर्ष मुनिका बालबालिकाको संख्या	१२ देखि २३ महिनाका बालबालिकाको संख्या	० देखि २३ महिनाका बालबालिकाको संख्या	६ देखि २३ महिनाका बालबालिकाको संख्या	५ वर्ष मुनिका बालबालिकाको संख्या	६ देखि ५९ महिनाका बालबालिकाको संख्या	१२ देखि ५९ महिनाका बालबालिकाको संख्या	१० देखि १९ वर्षका किशोरकिशोरीको	१५ देखि ४९ वर्षका महिलाको संख्या	१५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महि	अनुमानित गर्भवति महिलाको संख्या

	नित संख्या										लाको संख्या	

नोटः वडागत रूपमा विवरण नभएमा गाउँ /नगरपालिकाको एकमुष्ट विवरण राख्ने ।

३.३ जातिगत आधारमा जनसाङख्यिक विवरण (राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ बमोजिम)

वडा	**जातजाति (वडामा भएका सबै जातजातिको विवरण समावेश गर्ने**	**जम्मा घरधुरी**	**जम्मा जनसंख्या**	**कैफियत**
१				
२				
३				
	जम्मा			

४. पोषण तथा खाद्य सूरक्षा निर्देशक समितिको विवरण

क्र.सं.	पद	नाम थर	ईमेल	सम्पर्क नम्बर
१				
२				
..				
१३				

५. पोषण तथा खाद्य सूरक्षा निर्देशक समितिको क्रियाशीलता सम्बन्धी विवरण

५.१ समितिको क्रियाशीलता

निर्देशक समिति गठन भएको मिति	
समितिको बैठक बस्ने पटक	मासिक /द्वैमासिक /चौमासिक खुलाउने ......

समिति गठन भएको मिति देखि हालसम्म बसेको समितिको बैठक संख्या	

५.२ वडा स्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा सहजिकरण समितिको क्रियाशीलता

वडा नं.	पहिलो बैठक बसेको मिति	समिति गठन भएको मिति देखि हालसम्म बसेको समितिको बैठक संख्या	बैठक बस्ने गरेको समयावधि (मासिक /द्वैमासिक /चौमासिक खुलाउने)
१			
२			
३			

५.३ गाउँ /नगरपालिका स्तरीय पोषण तथा खाद्य सूरक्षा सचिवालय

सचिवालय क्रियाशील भएको मिति	
सचिवालयको जिम्मेवारी तोकिएको पदाधिकारी (फोकल पर्सन) को विवरण	नामः पदः सम्बन्धित शाखा /इकाई: फोन नं.: इमेल:
पोषण सहजकर्ताको विवरण	नामः पदः फोन नं. : इमेल:

६. विषयगत शाखामा उपलब्ध जनशक्ति विवरण

क्र.सं.	शाखा	शाखामा कार्यरत कर्मचारी सङ्ख्या	कैफियत
१	स्वास्थ्य		
२	कृषि विकास		
३	पशु विकास		
४	महिला तथा बालबालिका		
५	खानेपानी तथा सरसफाइ		
६	शिक्षा		
७	योजना शाखा		
८	सामाजिक विकास शाखा (छुट्टै भएमा)		

७. स्थानीय तहले तयार गरेको पोषणसँग सम्बन्धित नीतिगत दस्तावेजहरू

क्र.सं.	दस्तावेज (नीति, रणनीति, कार्यविधि, निर्देशिका आदि)	स्वीकृत मिति	लागू हुने समयावधि
१			
२			

८. पोषणमैत्री स्थानीय शासन

अवस्था	विवरण
पोषणमैत्री शासन अवलम्बन गर्ने निर्णय भएको मिति (भएमा)	
पोषणमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी सामूहिक प्रतिबद्धता जनाएको मिति	
पोषणमैत्री वडा घोषणा भएका वडाहरू (भएमा)	
पोषणमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन सम्बन्धी अन्य विवरण उल्लेख गर्ने	

९. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको कार्यान्वयनको अवस्थाः

क. बजेट तथा कार्यक्रम सम्बन्धी विवरण

कार्यक्रम कार्यान्वयन शुरू भएको आर्थिक वर्ष	
कार्यक्रमको लागि प्राप्त अनुदान (गत आ.व. सम्म)	
कार्यक्रमको लागि स्थानीय तहबाट विनियोजन भएको बजेट (गत आ.व.सम्मको)	
कार्यक्रमको कूल खर्च (गत आ.व.सम्मको)	
गत आ.व.सम्म प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान	
गत आ.व.सम्म प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकम मध्ये खर्च गरेको रकम	
गत आ.व.मा सम्म नेपाल सरकारबाट पोषणसँग सम्बन्धित कामको लागि विशेष अनुदान प्राप्त गरे /नगरेको	
नेपाल सरकारबाट विशेष अनुदान प्राप्त गरेको भए प्राप्त भएको रकम	
नेपाल सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदान मध्ये खर्च रकम	
प्रदेश सरकारबाट विशेष अनुदान प्राप्त गरेको भए प्राप्त भएको रकम	
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदान मध्ये खर्च रकम	

ख. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गतका विशेष कार्यक्रमको उपलब्धी

क.सं..	विवरण	लक्षित कार्यक्रम		मुख्य उपलब्धी
१	पोषण सुधारको लागि विद्यालय खानेपानी योजनाको लागि बजेट प्राप्त गरी योजना कार्यान्वयन गरेका विद्यालयको विवरण	१.विद्यालयको नाम र ठेगाना		
		१.विद्यालयको नाम र ठेगाना		
२	सुनौला हजार दिनका विपन्न महिलाको पोषण सुधारको लागि अनुदान सम्बन्धी विवरण	१.समूह वा सहकारीको नाम र ठेगाना		
		२.समूह वा सहकारीको नाम र ठेगाना		

		३.समूह वा सहकारीको नाम र ठेगाना		

क. पोषणसँग सम्बन्धित क्षमता विकास

विवरण	संख्या	कैफियत
बहुक्षेत्रीय पोषण योजना तेस्रो सम्बन्धी सम्बन्धी अभिमुखीकरण प्राप्त मानव संसाधन		
पोषणमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी प्रशिक्षक /प्रशिक्षण लिएका मानव संसाधनको संख्या		
पोषणमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी अभिमुखीकरण लिएका मानव संसाधनको संख्या		
बृहत पोषण विशेष कार्यक्रम सम्बन्धी तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मीको संख्या		
मातृशिशुमैत्री अभियान (Mother and Baby Friendly Hospital Initiative) अन्तर्गत अभिमुखीकरण प्राप्त स्वास्थ्यकर्मीको संख्या		
आमाको दूधलाई प्रतिस्थापन गर्ने वस्तु (विक्री वितरण नियन्त्रण) ऐन, २०४९ बमोजिम सचेतना अभिबृद्धि सम्बन्धी तालिम लिएका जनशक्तिको संख्या		
अन्य क्षमता विकास कार्यक्रम भए खुलाउने		

१०. पोषणको क्षेत्रका काम गर्ने विकास साझेदार र सञ्चालित कार्यक्रम

क.सं.	साझेदार संस्थाको नाम	कार्यक्रम सञ्चालन हुने अवधि	कार्यक्रम सञ्चालन हुने वडाहरू	मुख्य क्रियाकलाप	कार्यक्रमको बजेट (परियोजना अवधिको)	आ. व. .... को प्रस्तावित बजेट
१						
२						
३						

११. पोषण तथा स्वास्थ्य अवस्था

क.सं.	विवरण	जम्मा	अवस्था			कैफियत
			कडा शीघ्र कुपोषित (SAM)	मध्यम शीघ्र कुपोषित (MAM)	सामान्य	
१	कुपोषण पहिचान गर्न स्क्रिनिङ गरिएका ६-५९ महिनाका बालबालिकाको संख्या					
२	शीघ्र कुपोषित बालबालिकाको कूल संख्या (स्क्रिनिङ र नियमित चेकजाँचबाट पहिचान भएको कुल संख्या उल्लेख गर्ने)					
३	शीघ्र कुपोषित बालबालिका मध्ये निको हुनेको प्रतिशत					

		जम्मा	बहिरङ्ग उपचार केन्द्र	अन्तरङ्ग उपचार केन्द्र	पोषण पुर्नस्थापना केन्द्र	कैफियत
४	कडा शीघ्र कुपोषित बालबालिका मध्ये प्रेषण गरिएकाको संख्या					
		लक्ष्य	उपलब्धी			
५	आ. व. ..... मा वृद्धि अनुगमन गरिएका ०-२३ महिना सम्मका बालबालिका सङ्ख्या					
६	०-२३ महिना सम्मका बालबालिकाको औषत वृद्धि अनुगमन	२४				

क.सं..	विवरण	अवस्था
१	बालबालिकामा पूर्ण खोप कभरेजको अवस्था (प्रतिशत) (DPT/HepB/Hib3)%	
२	गत आ.व.मा श्वासप्रश्वास (निमोनीया) को संक्रमण देखिएका बिरामीको संख्या	
३	जिवित जन्ममा संस्थागत सुत्केरी हुनेहरूको प्रतिशत	

☐ भर्नु नपर्ने

१२. वडा अनुसार स्वास्थ्य संस्थाको विवरण

क.सं.	स्वास्थ्य संस्थाको नाम (अस्पताल, प्राथमिक, आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, स्वास्थ्य इकाइ, आयुर्वेद केन्द्र, गाउँ घर क्लिनिक, खोप केन्द्र, २४ घण्टे सुन्केरी सेवा केन्द्र, नर्सिङ होम, स्वास्थ क्लिनिक अन्य (खुलाउने)	स्वास्थ्य संस्थाको प्रकार (सरकारी, निजी, सहकारी तथा अन्य	संस्था रहेको स्थान (वडा र बस्ती)	वडा पहुँच क्षेत्र (कुन कुन वडालाई सेवा प्रदान गर्दछ)	घरघुरी पहुँच क्षेत्र	लाभान्वित जनसङ्ख्या	बहिरङ्ग स्वास्थ्य केन्द्र भए नभएको

१३. शैक्षिक अवस्था

१३.१ साक्षरता प्रतिशत : ....

१३.२ विद्यालय खुद भर्ना दर :.................

क. आधारभूत तह (कक्षा १ देखि कक्षा ८ सम्म) :...........

ख. माध्यमिक तह (कक्षा ९ देखि कक्षा १२ सम्म) :..................

१३.३ विद्यालय छोड्ने प्रतिशत: ....

१३.४ विद्यालय जाने उमेर समूहका बाहिर रहेका बालबालिका सङ्ख्या : ....

१३.५ स्थानीय तह भित्र रहेका विद्यालय तथा शैक्षिक संस्थाहरूको विवरण : ....

क. विद्यालयको विवरण

क्र.सं.	विद्यालय तथा शैक्षिक संस्थाको नाम	विद्यालय तथा शैक्षिक संस्थाको प्रकार (प्रारम्भिक बालविकास केन्द्र, आधारभूत, मा.वि., क्याम्पस प्रविधिक शिक्षालय)	स्वामित्त्वको आधार (सरकारी, निजी, सरकारी र अन्य)	विद्यालय तथा शैक्षिक संस्था रहेको स्थान	विद्यार्थी सङ्ख्या		
					छात्रा	छात्र	जम्मा

ख. विद्यालय पोषणसँग सम्बन्धित विवरण

क्र. सं.	विद्यालय तथा शैक्षिक संस्था को नाम	विद्यालय मा करेसाबारी भए/ नभएको	खानेपानी सेवा उपलब्धताको श्रोत		विद्यालयमा सुरक्षित शौचालयको अवस्था (साधरण चर्पी, ढल सँग जोडिएको फलस चर्पी, सेफ्टी ट्याङ्क सँग जोडिएको फलस चर्ची के छ खुलाउने)	विद्यालयमा छात्राहरुको लागि छुट्टै शौचालय भए/ नभएको	बाललमैत्री हात धुने स्थानको व्यवस्था भए /नभए को	वास (WASH) कर्नर भए /न भएको	किशोरीहरु को लागि आइरन चक्की वितरण भएको/नभए को	विद्यालयमा पोषणसँग सम्बन्धित सम्बन्धी अतिरिक्त क्रियाकलाप हरु हुने गरेको छ/ छैन
			श्रोत (चाँपाकल, धारा, कुवा) के हो खुलाउने	उपलब्धता (२४ सै घण्टा वा कति समय हो खुलाउने)						

१४. खानेपानी तथा सरसफाइको अवस्था

क्र.सं.	वडा नं.	घरधुरी सङ्ख्या	आधारभूत तहको खानेपानी सुविधा उपलब्ध भएको घरधुरी सङ्ख्या	सुरक्षित रूपले व्यवस्थित खानेपानी सुविधा उपलब्ध भएको घरधुरी सङ्ख्या	शौचालय भएको घरधुरी सङ्ख्या	सार्वजनिक शौचालय भएका स्थानहरू

१५. कृषि विकासको अवस्था

क.सं.	सेवा केन्द्र तथा समूहका नाम	रहेको स्थान	वडा कभरेज	घरधुरी कभरेज	लाभान्वित जनसङ्ख्या

१६. पशुपंछी विकासको अवस्था

क.सं.	सेवा केन्द्र तथा समूहका नाम	रहेको स्थान	वडा कभरेज	घरधुरी कभरेज	लाभान्वित जनसङ्ख्या

१७. खाद्य सूरक्षाको आधारमा तुलनात्मक रूपमा वढी जोखिम भएको वडा तथा बस्ती (क्रमानुसार)

क.सं.	वडा नं.	बस्तीको नाम

नोटः सबैभन्दा बढी जोखिम भएको वस्तीलाई १ नं. मा राखि बढी जोखिमको क्रमानुसार लेख्ने ।

१८. पोषण सुधारको लागि प्राथमिकतामा राख्नुपर्ने बस्तीहरू (निर्देशक समितिबाट निर्णय भए अनुसार)

क.सं.	बस्ती	वडा नं	प्राथमिकताको आधार

१९. पोषणमैत्री स्थानीय शासन घोषणाका लागि निर्धारण भएका सूचकहरूमा गाउँ/नगरपालिकाको अवस्था

सूचक नं.	सूचक	अवस्था
१		
२		
...		
४८		
४९		

२०. पोषणमैत्री स्वास्थ्य संस्थाका सूचकको अवस्था

स्वास्थ्य संस्थाको नाम	वडा नं.	सूचक नं.	सूचक	अवस्था
.... स्वास्थ्य संस्था		१		
		२		
		१६		

.... स्वास्थ्य संस्था		१		
		२		
		१९		

नोटः स्वास्थ्य संस्था अनुसार टेलब थप थरी उल्लेख गर्ने ।

२१. पोषणसँग सम्बन्धित स्थानीय तहमा उपलब्ध अन्य विवरणः

अनुसूची ५

(कार्यवधिको दफा ७ (२) घ. सँग सम्बन्धित

लक्षित समूह गठन तथा परिचालन गर्ने प्रकृया

(१) छनौट भएका लाभग्राहीको भेलाबाट आफुहरू मध्येबाट १ जना संयोजक, १ जना सचिव, १ जना कोषाध्यक्ष रहेने गरी पोषण प्रबर्द्धन समूह गठन गर्ने,

(२) गठन भएको समूहलाई गाउँ /नगरपालिकाको नियमानुसार दर्ता /अभिलेखिकरण गर्ने,

(३) समूहको बैठक त्रैमासिक वा आवश्यकता अनुसार नियमित रूपमा बस्ने प्रबन्ध गर्ने,

(४) समूह परिपक्व हुने अवधि सम्म पोषण सहजकर्ताले बैठक सञ्चालन गर्न सहयोग गर्ने,

(५) समूहको बैठकमा सुरक्षित मातृत्व, पोषण र खाद्य सुरक्षाको विषयमा सचेतना अभिवृद्धि गर्न छलफल तथा अभिमुखीकरण गर्ने,

(६) समूह सञ्चालनको अन्य व्यवस्था गाउँ /नगरपालिकाले तोके बमोजिम गर्ने ।

अनुसूची ६

कार्यविधिको दफा ७ (२) छ. सँग सम्बन्धित

छनौट भएका लाभग्राहीले कार्यालयमा पेश गर्ने पोषण सुधारको कार्ययोजनाको ढाँचा

१. लाभग्राहीको वैयक्तिक विवरणः

विवरण	लाभग्राही	लाभग्राहीको पति /श्रीमान
नाम		
उमेर		
ठेगाना		
पेशा		
अध्ययन		
जाती		

२. परिवारका अन्य सदस्यको विवरण

- ५ वर्ष मुनिका बालबालिका

क.सं..	नाम /थर	लिङ्ग	उमेर (महिना)	जम्मेको स्थान (घर वा स्वास्थ्य संस्था)	उचाई	तौल	MuAC को नाप
१							
२							
३							

- श्रीमान र ५ वर्षका बालबालिका बाहेक अन्य सदस्यको विवरण

क.सं..	नाम /थर	लाभग्राहीसँगको नाता	उमेर	पेशा
१				
२				
३				
४				
..				

३. लाभग्राही गर्भवती भएमा गर्भवती भएको अवधि (महिना):

४. विगत ५ वर्षमा परिवारका ५ वर्ष मुनिका बच्चालाई कुपोषण भएको थियो ?

अ. थियो

आ. ख. थिएन,

यदि भएको भएमा, कुपोषण अवस्था सुधार गर्न के गर्नु भएको थियो ? .....

५. विगत ५ वर्षमा तपाईंको परिवारमा ५ वर्ष मुनिका बालबालिकाको मृत्यु भएको थियो ?

क. थियो

ख. थिएन,

यदि थियो भने मृत्युको कारण के थियो उल्लेख गर्नुहोस ।..

६. तपाईंको परिवारको ५ वर्ष भन्दा मुनिका बालबालिकालाई यहि २ हप्ता भित्र झाडापखलाको लागेका थियो ?

क. थियो

ख. थिएन, यदि थियो भने के गर्नु भयो ?............................

७. तपाईंको परिवारका ५ वर्ष भन्दा मुनिका बालबालिकालाई यहि २ हप्ता भित्र स्वास प्रस्वास सम्बन्धी संक्रमण (निमोनिया वा अन्य) भएको थियो ?

क. थियो

ख. थिएन

यदि थियो भने के गर्नु भयो ?.....................

८. तपाईंका परिवारका ५ वर्ष मुनिका बालबालिका २ हप्ता भित्र ज्वरो आएको थियो ?

९. सबैभन्दा पछिल्लो बच्चालाई ६ महिनासम्म पूर्ण स्तनपान गराउनुभएको थियो ?

१०.तपाईंको पछिल्लो बच्चाको जन्म कहाँ भएको थियो ?

क. घरमै

ख. ख. स्वास्थ्यकर्मीको सहयोगमा घरमा

ग. ग. स्वास्थ्य संस्थामा

११. तपाईंको पछिल्लो गर्भावस्थामा कति पटक गर्भ जाँच गर्नुभयो ? (५ वर्ष मुनिका बालबालिका भएको महिलाले मात्र भर्ने)

१२.तपाईंले सिफारीस गरिए अनुसार नियमित गर्भ जाँच गरिरहनु भएको छ ? (गर्भवति महिलाले मात्र भर्ने)

१३.तपाईंले पछिल्लो गर्भास्थामा कति दिन आइरन चक्की खानु भएको थियो ? (५ वर्ष मुनिका बालबालिका भएको महिलाले मात्र भर्ने)

१४.तपाईंले सिफारीस गरिए अनुसार नियमित आइरन चक्की खाइरहनु भएको छ ? (गर्भवती महिलाले मात्र भर्ने)

१५.परिवारका ५ वर्ष मुनिका बालबालिका मध्ये सबैभन्दा पछिल्लो बच्चालाई आधारभुत पूर्ण खोप लगाएको छ वा छैन ? (खोप कार्डको विवरण अनुसार लेख्ने)

खोपको नाम	छ वा छैन लेख्ने
बि.सी.जी.	
दादुरा,	
रूवेला,	
डी.पी.टी.,	
हे.प.बि.	
पोलियो	

नोटः खोप कार्डको विवरण अनुसार लेख्ने ।

१६.खानेपानी सुविधा (पाइपलाइन, कुवा, इनार, कल, मूलको पानी, अन्य खुलाउने):

१७.शौचालयको प्रकार (पक्की, कच्ची, माटे):

१८.तपाईंको परिवारका कोही सदस्य अपाङ्ग हुनुहन्छ ? यदि हुनुहुन्छ भने कुन वर्गको अपाङ्ता रहेको छ ?

१९.तपाईंको परिवारको अनुमानित वार्षिक आय कति रहेको छ ?

२०.तपाईंको नियमित वार्षिक आम्दानीले परिवारको सदस्यलाई कति समय खान पुग्छ ?

- ३ महिना भन्दा कम
- ३ महिना देखि ६ महिना
- ६ महिना देखि १ वर्ष सम्म
- १ वर्ष भन्दा बढी
- १ वर्ष भन्दा कम अवधि खाना पुग्ने भए बाँकी अवधि खानपानको व्यवस्था कसरी मिलाउनु भएको छ ?

२१.तपाईंको घरमा करेसाबारी छ ?

क. छ

ख. छैन,

यदि भएका करेसाबारीमा सरदर कति महिना तरकारी उपलब्ध हुन्छ ?

२२.तपाईंले पशुपालन गर्नु भएको छ ? यदि छ भने कुन कुन पशुपालन कति संख्यामा गर्नुभएको छ । ....

२३.तपाईंका परिवारका विद्यालय जाने उमेर समुहका सबै बालबालिका विद्यालय भर्ना भएका छन् ? क. छन् ख. छैनन, यदि नभएमा कारण खुलाउनुहोस ।

२४.तपाईं कुनै प्रकारको हिंसामा पर्नुभएको छ ?

क. छ

ख. छैन

यदि भएमा कस्तो हिंसामा पर्नुभएको थियो र को बाट हिंसा भएको थियो ? (ऐछिक प्रश्न)

२५.तपाईंले नेपाल सरकारबाट वितरण गरेको बाल पोषण अनुदान प्राप्त गर्ने गर्नुभएको छ ? यदि छ भने पछिल्लो पटक प्राप्त रकम के मा खर्च गर्नुभयो ?

२६.पोषण सुधारको तपाईंको कार्ययोजना उल्लेख गर्नुहोस ।

क्र.सं.	कार्य	अपेक्षित नतिजा

२७.आयआर्जनको योजना उल्लेख गर्नुहोस ।

विवरण	परिमाण

प्रस्तावित व्यवसाय	
प्रस्तावित व्यवसायमा तपाईंको कामको अनुभव छ ?	
प्रस्तावित व्यवसायको लागि थप तालिम आवश्यक छ ?	
प्रस्तावित व्यवसायमा हुने लगानी	
व्यवसायबाट वार्षिक आम्दानी कति हुन्छ ?	
व्यवसायमा भएको खर्च कटाई बार्षिक अनुमानित नाफा कति हुन्छ ?	

२८.अन्य केही भए उल्लेख गर्नुहोस।

अनुसूची ७

कार्यविधिको दफा ७ (२) ज बमोजिम छनौट भएका लाभग्राहीको समूहसँग गर्ने सम्झौतामा समावेश गर्नुपर्ने सर्तहरू

१. लाभग्राहीले कार्ययोजना पेश गरे अनुरूपकै व्यवसाय सञ्चालन गर्नुपर्ने,

२. लाभाग्राहीले स्वीकृत भएको व्यवसाय बाहेक अन्य व्यवसाय गर्नुपर्ने भएका संसोधित योजना कार्यालयमा पेश गरी स्वीकृत गराउनुपर्ने,

३. लाभग्राहीले प्राप्त गरेको रकमको पोषण सुधार सँग सम्बन्धित अनुदान भएको हुँदा समुचित सदुपयोग गरेको हकमा बाहेक कार्यालयलाई फिर्ता गर्नुपर्ने,

४. लाभग्राहीले प्राप्त गर्ने पोषण सुधार सम्बन्धित अनुदान रकममा कुनै व्याज लगाउन /लिन नपाउने,

५. लाभग्राहीले आफ्नो र परिवारका सदस्यको पोषणमा विशेष ध्यान दिनु पर्ने,

६. लाभग्राहीले प्राप्त रकमको दुरूपयोग गरेको पाईएमा कार्यालयले जुनसुकै समयमा रकम फिर्ता /असुल गर्न सक्ने।

७. लाभग्राहीले अनुदान प्राप्त गरेको रकमबाट गरेको कामको प्रगति समूहको बैठकमा जानकारी गराउनु पर्ने।

अनुसूची ८

कार्यविधिको दफा ७ (३) सँग सम्बन्धित पोषणमैत्री स्थानीय शासन प्रबर्द्धन कार्यक्रम कार्यान्वयन

१. पोषणमैत्री स्थानीय शासन प्रबर्द्धनसँग सम्बन्धित कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा पोषणमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८० ले तोकेका सूचक हासिल गर्न सहयोग गर्ने क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नुपर्दछ ।

२. पोषणमैत्री स्थानीय शासन प्रबर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा पोषणमैत्री वडा घोषणाको लागि प्राथिमिकतामा परेका वडाका बस्तीमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्दछ ।

३. लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन हुने स्थानीय तहमा पोषणमैत्री स्थानीय शासन प्रबर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा लक्षित कार्यक्रम लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने विधि र प्रकृया बमोजिमनै गर्नुपर्दछ ।

४. पोषणमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन कार्यविधिले तोकेका सूचकहरूमा वडाको अवस्था अद्यावधिक गरी राख्नु पर्दछ।

अनुसूची ९

कार्यविधिको दफा ८ (३) बमोजिम लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन हुने टोल बस्तीको प्राथमीकरणका आधार

क्र.सं..	मापदण्ड	अवस्था		अंकभार
१	अति शीघ्र कुपोषण (Severe Acute Malnutrition: SAM) र अति शीघ्र कडा कुपोषण (Moderate Acute Malnutrition: MAM) भएका बालबालिकाको संख्या सबैभन्दा बढी रहेको,	शीघ्र कुपोषित बालबालिकाको संख्या	राष्ट्रिय औषत (२.१%) भन्दा बढी भएमा	२०
			राष्ट्रिय औषत (२.१%) भन्दा कम भएमा	१०
			शुन्य भएमा	०
२	लाभान्वित समूह भित्र सुनौला हजार दिनका महिलाको संख्या	सुनौला हजार दिनका महिलाको प्रतिशत	१० प्रतिशत भन्दा बढी भएमा	२०
			१० प्रतिशत भन्दा कम भएमा नभएमा,	५
			शुन्य भएमा	०
३	लाभान्वित समूह भित्र विपन्न समूदायका घरधुरीको प्रतिशत	विपन्न घरधुरीको प्रतिशत	शतप्रतिशत	२०
			८० देखि ९९ प्रतिशत	१०
			८० प्रतिशत भन्दा कम	०
४	सामाजिक रूपमा पछाडि परेको वर्ग /समूदायको बाहुल्यता	सामाजिक रूपमा पछाडि परेका वर्ग समूदाय	५० प्रतिशत वा सो भन्दा बढी	२०
			५० प्रतिशत भन्दा कम	१०
			० प्रतिशत भएमा,	०
५	लाभान्वित समूहको पोषणसेवा सँगको पहुँच (भौगोलिक विकटता)	लाभग्राहीको घरदेखि स्वास्थ्य संस्था सम्मको दुरी	३० मिनेट भन्दा बढी भएमा	२०
			१५ मिनेट देखि ३० मिनेट	१०
			१५ मिनेट भन्दा कम	०
६	खाद्य संकट तथा जोखिम बढी भएको	आफ्नो नियमित आम्दानीबाट ६ महिना भन्दा कम अवधि मात्र खान पुग्ने परिवारको प्रतिशत	५० प्रतिशत वा सो भन्दा बढी	२०
			५० प्रतिशत भन्दा कम	१०
			० प्रतिशत भएमा	०
	जम्मा			

नोटः

१. **सूचक नं. १, २ र ३** : एकीकृत स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (HMIS) को फारम न. ९.१ (महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेवकको रजिष्टर) बाट शीघ्र कुपोषित बालबालिकाको संख्या (भिटामिन ए/जुकाको औषधी पाएका **५** वर्ष भन्दा कम उमेरका बालबालिकाको संख्याको आधारमा सुनौला हजार दिनका आमाको संख्या र २३ महिना भित्र पूर्ण खोप प्राप्त गरेका बालबालिकाको संख्या) बाट लिन सकिने,

२. **सूचक न.** ४: लाभान्वित समूह भित्र विपन्न समूदायका घरधुरीको प्रतिशत गाउँ /नगरपालिकाले पहिचान गरेका विपन्न घरधुरीको विवरण भएमा सोही विवरणलाई आधार मान्ने,

३. **सूचक नं. ६** : गाउँ /नगरपालिकासँग विवरण भएमा सोही आधारमा गर्ने, उक्त विवरण उपलब्ध नभएमा घरधुरी सर्भेक्षण वा लाभभग्राहीले गरेको स्वघोषणालाई आधार मान्न सकिने ।

४. सामाजिक रूपमा पछाडि परेका समूदाय भन्नाले नेपाल सरकारले दलित तथा पिछडिएका वर्गको रूपमा समावेश गरेका समूदायको संख्याको आधारमा गणना गर्ने,

अनुसूची १०

कार्यविधिको दफा ८ (६) सँग सम्बन्धित लक्षित समूहको पोषण सुधार कार्ययोजना

क्र.सं.	कार्यक्रम	हालको अवस्था	लक्ष्य	लागत	
				कार्यक्रमबाट	समुदायबाट

१. क्र.सं.. महलमा सिलसिलेबार क्रमसंख्या लेख्ने ।

२. कार्यक्रम महलमा समूदायले पोषण सुधारको लागि गर्ने कामको विवरण लेख्ने (जस्तै सबै घरधुरीले करेसाबारीको प्रबन्ध गर्ने)

अनुसूची ११

कार्यविधिको दफा ८ (८) सँग सम्बन्धित कार्यक्रमबाट लाभान्वित घरधुरीको विवरण

क.सं.	लाभान्वित लाभग्राहीको नाम	ठेगाना	सम्पर्क नं.	उमेर	लिङ्ग	जाति	कुनै प्रकारको अपाङ्गता छ ?	कैफियत
१								
२								
३								
४								
..								
..								

अनुसूची १२

कार्यविधिको दफा १५ (७) सँग सम्बन्धित पोषण सहजकर्ताको कार्यविवरण

क. उत्तरदायित्व

- सम्पर्क विन्दु तोकिएको शाखाप्रमुखको मातहतमा रही सम्बन्धित विषयगत शाखा प्रमुखहरुसँगको समन्वयमा प्रमुख प्रशासकीय अधिक अधिकृत प्रति समेत उत्तरादायी हुँदै कार्यसम्पादन गर्ने ।

ख. जिम्मेवारी

१. समन्वय र पैरवी

- स्थानीय तहको कार्यालय परिसरमा पोषण कर्नर /पोषण नाङ्लो प्रर्दशनी स्थापना गरी पोषण सन्देश प्रवाहको सुनिश्चता गर्ने।
- पोषणयुक्त स्थानीय खाद्य उत्पादन तथा उपभोगका लागि स्थानीय स्तरमा पैरवी गर्ने ।
- बहुक्षेत्रीय पोषण योजना अन्तर्गत गाउँ /नगरपालिका तथा समुदाय स्तरमा सञ्चालन हुने तालिम, गोष्ठीमा सहभागी हुने र तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गर्न आवश्यक सहयोग र सहजीकरण गर्ने।
- गाउँ/नगरपालिकामा कार्यरत सामाजिक परिचालकहरु तथा महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरुसँग समन्वय र सहकार्य गरी सुनौला हजार दिनका घरपरिवारको पोषणको अवस्था सुधारको लागि घर पहिचान गरी घरभेट गरेर पोषण सम्बन्धी सचेतना गराउने।
- कडा शीघ्र कुपोषित (Severe Acute Malnutrition: SAM) र मध्यम शीघ्र कुपोषित (Moderate Acute Malnutrition: MAM) बालबालिकाका घरपरिवारका सदस्यहरुलाई स्वास्थ्य संस्थामा जानको लागि परामर्श (Counseling) गर्ने।
- स्वास्थ्य संस्थाहरुमा उपचार गराउन ल्याइएका बच्चाहरुका आमा तथा हेरचाह गर्ने व्यक्तिलाई स्वास्थ्य संस्थाहरु मार्फत शिशु तथा बाल्यकालीन पोषण र बहुक्षेत्रीय पोषण योजना अन्तर्गत तोकिएका सेवा सम्बन्धी परामर्श प्रदान भएको सुनिश्चिताको लागि स्वास्थ्य संस्थाहरुसँग समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।
- पोषणमैत्री स्थानीय तहको प्रतिबद्धता पुरा गर्न पूर्ण पोषणयुक्त घर, गाँउ र वडा घोषणा अभियानका लागि सूचकहरु र विधि एवं प्रक्रियाबारे जानकारी गराउँदै स्थिति पत्र प्रकाशन गर्ने कार्यको लागि आवश्यक सुचना तथा तथ्यांक संकलन गर्ने ।
- पोषणमैत्री अभियानलाई सहयोग पुग्ने पूर्ण साक्षरता, पूर्ण खोप, पूर्ण सरसफाईयुक्त, खुला दिसामुक्त, घरभित्रको धुवाँरहित, किशोरीमैत्री सेवा प्रवाह जस्ता स्थानीय तहको अभियान/पहलमा सहयोगी भूमिका निर्वाह गर्ने ।
- स्वास्थ्य, सरसफाई र पोषणसँग सम्बन्धित राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका अवसर तथा दिवसहरु (जस्तै राष्ट्रिय सरसफाई सप्ताह, विश्व हात धुने दिवस, विश्व वातावरण दिवस, पानी दिवस, विश्व चर्पी दिवस आदि) मनाउन पैरवी तथा सहजीकरण गर्ने।

२) योजना तर्जुमा

- बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाका लाभान्वित व्यक्ति र समूहको पहिचान गरी सूची तयार गरी उक्त विवरण विषयगत शाखामा अभिलेखीकरणको लागि सहयोग गर्ने ।
- स्थानीय तहको वार्षिक योजना तर्जुमा प्रक्रियामा प्रत्यक्ष सहभागी भई बस्तीस्तरबाट बहुक्षेत्रीय पोषण योजनासँग सम्बन्धित लाभान्वित/लक्षित वर्गको लागि तोकिएका योजना छनौट गर्न सहजीकरण र पैरवी गर्ने ।
- बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाको वार्षिक कार्यक्रम तयार गर्दा नियमित कार्यक्रम र लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन हुने बस्ती /वडा पहिचान गरी सोही अनुसार कार्यक्रम र क्रियाकलापलाई अन्तिम रुप दिन निर्देशक समिति, बजेट तर्जुमा समिति र सम्बन्धित शाखामा सहजीकरण गर्ने।
- बस्तीस्तरबाट छनौट भई आएका पोषणसँग सम्बन्धित योजनाहरुको प्राथमिकरणका लागि वडा समिति तथा विषयगत समितिहरुमा पैरवी गर्ने ।

- बहुक्षेत्रीय पोषण योजनासँग सम्बन्धित योजना तर्जुमा गर्दा योजनासँग सम्बन्धित रहेका स्वास्थ्य, कृषि, पशुपञ्छी, शिक्षा, खानेपानी तथा सरसफाई, महिला तथा बालबालिका र शासकीय प्रबन्ध जस्ता क्षेत्र समेटेर योजना तर्जुमा गर्न सहजीकरण गर्ने ।
- गर्भवती महिला, सुनौला हजार दिनका आमा र बालबालिका र किशोरी लक्षित हुने गरी वार्षिक योजना निर्माण गर्न बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिलाई आवश्यकता अनुसार सहजीकरण गर्ने ।
- गाउँ /नगरपालिकाको अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन योजना निर्माणको क्रममा पोषण संवेदनशील र पोषण लक्षित योजना तर्जुमा गर्न सहजीकरण गर्ने ।

३) कार्यान्वयन

- बहुक्षेत्रीय पोषण योजना अन्तर्गत गाउँ र नगर कार्यपालिका तथा विषयगत शाखाहरुले सञ्चालन गर्ने क्रियाकलापहरुको मासिक तथा चौमासिक रुपमा कार्य योजना बनाई सोही अनुरुप कार्यान्वयनका लागि सहयोग, सहजीकरण तथा समुदाय परिचालन गर्ने।
- कार्यक्रमसँग अन्तरसम्बन्धित क्रियाकलाप सञ्चालन गर्न गाउँ /नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने।
- समुदाय स्तरमा सञ्चालन गरिने तालीम, गोष्ठि तथा अभियानहरुमा पोषणका विषयबस्तु, कार्यान्वयन खाका, विधि, प्रक्रियाको आन्तरिकीकरण गर्न आवश्यक सूचना प्रवाह गर्ने।
- गाउँ /नगरपालिका स्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशक समितिको बैठकको नियमितताको लागि आवश्यक सहयोग र सहजीकरण गर्नुको साथै वडा स्तरमा पोषण तथा खाद्य सुरक्षा सहजीकरण समितिको नियमित बैठक गर्न समन्वय गर्ने।
- समुदायमा आधारित संस्था, स्वास्थ्य संस्था, विद्यालय, गैर सरकारी संस्था, सहकारी, महिला समूह, युवा तथा किशोरी समूह जस्ता सरोकारवाला निकायहरुसँग समन्वय गरी उनीहरुको नियमित कार्यक्रमहरुमा पोषण तथा पोषण सुधारका लागि सामाजिक व्यवहार परिवर्तनको आवश्यकता र महतव उल्लेख गर्दै पोषणको मुख्य सन्देश प्रवाह गर्न सहयोग गर्ने।
- महिला सहकारी वा समूहमा सञ्चालन हुने अनुदानमा आधारित आयआर्जनका कार्यक्रम गर्न सहजीकरण गर्ने।
- विद्यालयमा सञ्चालन हुने दिवा खाजा कार्यक्रम लगायतका पोषणसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरुको सहजीकरण गर्ने ।
- स्थानीय तहमा सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थावाट सञ्चालन हुने पोषण सम्बन्धी कार्यक्रमहरुको मूलप्रवाहीकरणको लागि सहजीकरण गर्ने ।
- वार्षिक कार्यक्रम तयारी तथा कार्यान्वयन गर्दा तोकिएको दररेट अनुसार हुने सुनिश्चितताको गर्ने।

४) अनुगमन

- बहुक्षेत्रीय पोषण योजना अन्तर्गत अनुगमन योजना तयार गरी अनुगमन गर्न सहजीकरण गर्ने।
- जिल्ला समन्वय समिति, प्रदेश सरकार, नेपाल सरकार तथा विकास साझेदारबाट हुने विभिन्न खालको अनुगमन कार्यमा समन्वय गर्ने र सोको प्रतिवेदन गर्ने ।

५) सूचना संकलन, तथ्याङ्क व्यवस्थापन र प्रतिवेदन

- स्वास्थ्य चौकी, महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकासँग समन्वय/सम्पर्क गरी स्वास्थ्य सम्वन्धी तथ्याङ्क लिने तथा पोषण सम्वन्धी तथ्याङ्कहरु अध्यावधिक गर्ने ।
- गाउँ र नगरपालिकामा पोषणको क्षेत्रमा काम गर्ने संघ संस्थाहरु र ती निकायबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमको पहिचान गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने संस्था/निकाय, सम्पर्क व्यक्ति र कार्यक्रम सञ्चालन हुने क्षेत्र समेतका विवरण रजिष्टरमा खडा गरी व्यवस्थित गर्ने र आवश्यतानुसार शाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र निर्देशक समितिलाई उपलब्ध गराउने ।
- गाउँ।नगरपालिका स्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा सचिवालय स्थापना गर्न सहयोग गर्ने । सोको स्थापना पछि स्थानीय तहमा पोषणको क्षेत्रमा भएका क्रियाकलापको रेकर्ड व्यवस्थित गर्न समन्वय गर्ने ।

- गाउँ /नगरपालिकाको पोषण पाश्र्वचित्र तयार गर्न सहयोग गर्ने । पाश्वचित्र पहिलेनै बनिसकेको भएमा सोको अद्यावधिक गर्न आावश्यक तथ्याङ्क संकलन गर्ने र पाश्र्वचित्र बनाउन सहयोग गर्ने।
- बहुक्षेत्रीय पोषण योजना अन्तर्गत कार्यपालिका तथा विषयगत शाखाहरुवाट सम्पन्न भएका क्रियाकलापको साथै योजनासँग सम्बन्धित उपलब्धि तथा सफल अभ्यासहरू संकलन र अभिलेखिकरण गर्ने ।
- पोषण सम्बन्धी प्रतिवेदनहरु स्थानीय तहमा सुरक्षित रुपमा अभिलेखीकरणको सुनिश्चिता गर्ने।
- तोकिएको ढाँचामा मासिक, चौमासिक र वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी सम्पर्क शाखा प्रमुख एवम् विषयगत शाखा प्रमुख मार्फत प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष पेश गर्ने एवम् सोको एक प्रति प्रदेश र मन्त्रालयमा समेत पठाउने।
- मन्त्रालयले माग गरेको अवस्थामा बहुक्षेत्रीय पोषण योजनासंग सम्बन्धित प्रतिवेदनहरु उपलब्ध गराउने ।
- बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाको Online Reporting System (WBRS) मा नियमित रूपमा प्रगति विवरण प्रविष्ट गरी विवरण प्रविष्टि भए /नभएको सुनिश्चितता गर्ने।

५. पोषण सहजकर्ताको लागि तोकिएको परिमाणात्मक न्यूनतम लक्ष्यः

क्र.सं..	**क्रियाकलाप**	**इकाइ**	**निर्धारित न्यूनतम लक्ष्य**
१	गाउँ नगरपालिका स्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशक समितिको बैठक बस्न सहजीकरण	**वार्षिक**	३ पटक
२	सुनौला हजार दिनका महिलासँग घरभेट गरी पोषण सम्बन्धी जानकारी प्रदान गर्ने	गाउँ /नगरपालिका जम्मा संख्या मध्ये वार्षिक	हिमालः १५० जना पहाडः ३०० जना तराइः ५००
३	सामुदायिक विद्यालय एवम् युवा सञ्जालसँगको समन्वयमा किशोर किशोरीसँग पोषण सम्बन्धी अन्तरक्रिया गर्ने	वार्षिक	६ वटा विद्यालयमा अन्तर्क्रिया गर्ने
४	आमा समूह, किशोरी समूह तथा बालसमूहमा पोषण सुधारको लागि सामाजिक व्यवहार परिवर्तन सम्बन्धी अन्तरक्रिया गर्ने	वार्षिक	६ पटक
५	हालसम्म अनुदन पाएका समूह सदस्यको आयआर्जन तथा पोषण सुधारको अवस्थाको अनुगमन र प्रतिवेदन गर्ने	वार्षिक	सबै समूह /सदस्यको १ पटक
६	गत विगतमा पोषण सुधारको लागि आयआर्जन अनुदान प्राप्त गर्ने समूहको बैठक गरी पोषण र अनुदानको प्रभावकारीता सम्बन्धी अन्तरक्रिया एवम् अनुभव आदानप्रदान गर्ने	जना	५० जना
७	गाउँ /नगरपालिकाबाट सञ्चालन भएका पोषणसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरू दिवा खाजा कार्यक्रम, वृद्धि अनुगमन कार्यक्रम, बाल पोषण अनुदान लगायतका कार्यक्रम कार्यान्वयनको अवलोकन, सहजीकरण, सहयोग र समन्वय गर्ने		आवश्यकता अनुसार
८	स्थानीय तहको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा पोषणको विषय मुलप्रवाहीकरणको लागि सहजीकरण	वार्षिक	१ पटक

९	बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गतका सबै कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा समन्वय र सहजीकरण गर्दै Hard Copy र Online Reporting System मा प्रतिवेदन गर्ने	मासिक	१२ पटक
१०	पोषण सहजकर्ताले मासिक कार्ययोजना बनाई शाखा प्रमुखबाट स्वीकृत गराई वार्षिक कार्यदिनको ७०% समय समुदायस्तरमा उपयोग गरेको ।	वार्षिक	जम्मा कार्यदिनको ७०%
११	सफल अभ्यास संकलन	अर्धवार्षिक	२ वटा

पोषण सहजकर्ताको कार्य सम्पादन मूल्यांकन फारामको ढाँचा

नामः .... ठेगानाः ....

मूल्याङ्कन गरेको आ.व.:

क्र.स.	सूचकहरू	आधार	अङ्कभार	प्रासाङ्क
१	समन्वय र पैरवी (२०)	लक्षित समूहका घरधुरीमा गई पोषण सन्देश प्रवाह गरेको	५	
२		कार्यक्रम कार्यान्वयनमा लक्षित घरघुरी पहिचानको लागि समन्वय गरेको।	३	
३		पोषण सन्देश प्रवाहको लागि स्थानीय तहमा पोषण कर्नर स्थापना र सञ्चालन भएको।	३	
४		पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशक समितिको बैठकको सहजीकरण, निर्णयको मस्यौदा तयार गर्न सक्ने क्षमता, विषयगत इकाईको भूमिका प्रस्ट पारेको।	५	
५		स्थानीय तहमा हुने तालिम, गोष्ठी सञ्चालनमा सहयोग र सहजीकरण गरेको।	४	
६	योजना तर्जुमा (२०)	पोषण प्रोफाइल अध्यावधिक राखि योजना तर्जुमाको क्रममा विषयगत शाखाबाट उपयोग भएको।	४	
७		बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमबाट छनोट हुने योजना बस्ती स्तरबाटै माग हुँदै आएक योजना मध्येबाट छनोट भएको।	३	
८		कार्यविधिको व्यवस्था अनुसार बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको योजना तर्जुमा भई एकीकृत योजना तयार गरेको	५	
९		स्थानीय तहको वार्षिक योजनामा पोषण सुधार लागि गाउँ /नगरपालिकाले अंगिकार गर्ने नीति स्पष्ट उल्लेख भएको	३	
१०		पोषण सुधारको लागि स्थानीय तहको स्रोतबाट समेत बजेटको विनियोजन गर्न पैरवी गरेको।	५	
११	कार्यक्रम कार्यान्वयन (२५)	बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयनको कार्ययोजना बनाएको।	५	
१२		आफ्नो मासिक कार्ययोजना सम्बन्धित शाखा प्रमुखबाट स्वीकृत गराई ७० प्रतिशत समय समुदायमा उपभोग गरेको।	५	
१३		गाउँपालिका /नगरपालिका र वडामा समितिको गठन तथा गठन भइसकेको हकमा नियमित बैठक गरेको	५	

क्र.स.	सूचकहरू	आधार	अङ्कभार	प्रासाङ्क
१४		योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा तोकिएको कार्यविधिको पूर्ण रूपमा पालना गरिएको गर्दै बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तरगर्तको अनुदान वितरण र लक्षित कार्यक्रम कार्यविधिमा तोकिए बमोजिम कार्यान्वयन भएको।	५	
१५		पोषण सहजकर्ताको लागि तोकिएको परिमाणात्मक लक्ष्य हासिल गरेको ।	५	
१६	अनुगमन (९)	बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमबाट भएका कार्यक्रमको अनुगमन सम्बन्धित पदाधिकारीहरूबाट अद्यावधिक प्रतिवेदन तयार गरेको ।	५	
१७		पोषण सहजकर्ताले कार्यक्रम अन्तगर्त भएका सबै क्रियाकलपापको अनुगमन गरेको ।	४	
१८	सूचना संकलन, तथ्याङ्क व्यवस्थापन र प्रतिवेदन (१६)	पोषण पाश्र्वचित्र अद्यावधिक गरी राखेको ।	५	
१९		स्थानीय तहमा कार्यरत संघ संस्था तथा ती निकायबाट हुने कार्यक्रमको पहिचान गरी तथ्याङ्क व्यवस्थित गरी राखेको ।	३	
२०		शाखाहरूबाट भएका पोषणसँग सम्बन्धित कामहरूको साथै योजनासँग सम्बन्धित उपलब्धी र सफलता संकलन र अभिलेखिकरण गरेको ।	३	
२१		प्रदेश तथा मन्त्रालयबाट माग भएको प्रतिवेदनहरू तोकिएको ढाँचामा तयार गरी समयमै पठाएको ।	५	
२२	बैयक्तिक क्षमता विकास र अनुसार (१०)	विषयगत क्षेत्र एवम् सूचना प्रणालीको आधारभुत ज्ञान तथा प्रयोग (जस्तैः इमेलमा जवाफ फर्काउन सक्ने, गुगल सिट भर्ने, भर्चुअल बैठक गर्न सक्ने लगायत पोषण सहजकर्ताको कार्यकक्ष, हाजिरी, फिल्ड रजिष्टर व्यवस्थित भएको ।	१०	
जम्मा			१००	

स्तरीकरणः

६० प्रतिशत देखि ७० प्रतिशतः सन्तोसजनक

७० भन्दा बढी ८० प्रतिशत सम्मः राम्रो

८० भन्दा बढी ९० प्रतिशतसममः धेरै राम्रो

९० प्रतिशत भन्दा बढीः उत्कृष्ट

अनुसूची १३

कार्यविधिको दफा १७ (४) सँग सम्बन्धित

लक्षित समूहमा सञ्चालन हुने आयआर्जन कार्यक्रमको समूदाय स्तरीय समितिले अनुगमन गरी कार्यालयमा पेश गर्ने प्रतिवेदनको ढाँचा

१. अनुगमन गरेको लक्षित समूहको नाम र ठेगानाः

२. अनुगमन गरिएको मितिः

३. अनुगमन समितिका सदस्यको विवरणः

४. अनुगमन गरिएको घरधुरी

क.सं..	नाम	अनुगमन गर्दा देखिएका विषय

५. अनुगमन समितिको सुझाव: